
Το μάθημα του Dictée (Ανάπτυξη ακουστικών ικανοτήτων)

«Απόλυτο μουσικό αυτί» ή στοχευμένη εκπαιδευτική παρέμβαση;

Μίχα Παρασκευή, PhD

Μουσικολόγος

Καθηγήτρια Θεωρητικών Ευρωπαϊκής Μουσικής –
Μουσικό Γυμνάσιο Αργινίου – Λ. Τ.

Οι «κακοί» μουσικοί δεν αντιλαμβάνονται και δεν ακούν ό,τι παίζουν.

Οι «μέτριοι» μουσικοί θα μπορούσαν να ακούν ό,τι παίζουν αλλά δεν αντιλαμβάνονται.

Οι «καλοί» μουσικοί αντιλαμβάνονται και ακούν ό,τι παίζουν.

Οι «άριστοι» μουσικοί αντιλαμβάνονται και ακούν αυτό που θα παίξουν.

Edgar Willems

Η παρούσα μελέτη αποτελεί το αποτέλεσμα προσωπικής αναζήτησης και προβληματισμού.

Σκοπός της είναι η διάχυση καλών εκπαιδευτικών πρακτικών.

Η **παιδαγωγική** και ειδικότερα η μουσική παιδαγωγική είναι μια ζωντανή πράξη.

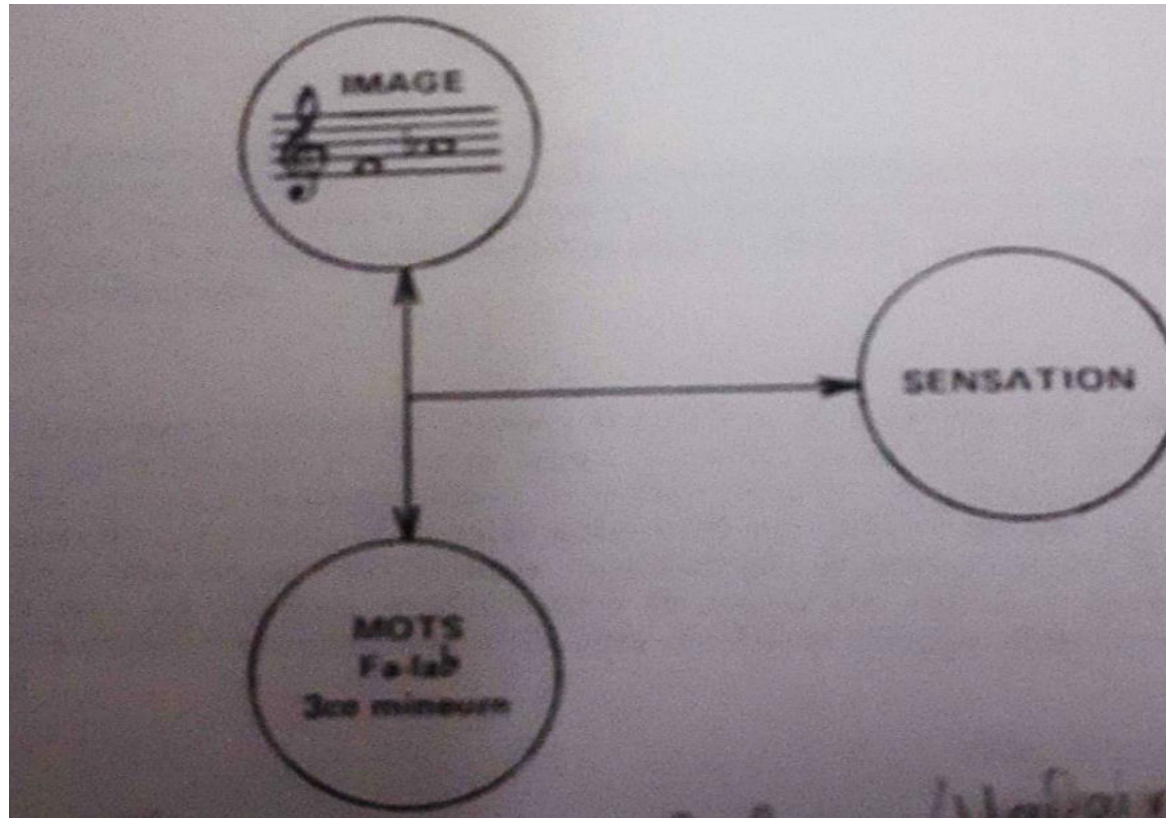
- Το **Dictée** σαν μάθημα εμφανίζεται στις αρχές 19^{ου} αιώνα όταν άρχισε η μουσική να διδάσκεται σε τάξεις και να καλλιεργείται η συνειδητοποίηση των διαστημάτων της μελωδικής γραμμής. Αποτελεί την υπαγόρευση μουσικού κειμένου.
- Η μουσική είναι μια **γλώσσα** με τους δικούς της κανόνες, η οποία απευθύνεται στην ευαισθητοποίηση και στην κατανόηση του ακροατή στα ηχητικά ερεθίσματα.
- **Κατανοώ** τη μουσική σημαίνει να τη **νιώθω!**

Διαβάζω, **μελετώ** τη μουσική σημαίνει να την **ακούω** και να την **αντιλαμβάνομαι** χάρη στη σύνθεση και στην ένωση στοιχείων και συμβόλων, δηλαδή

- ένα γραφικό στοιχείο ή εικόνα
- ένα προφορικό στοιχείο ή λέξεις
- τις εμπλεκόμενες αισθήσεις και εγκεφαλικές αναπαραστάσεις.

Γραφική Παράσταση

Ηλικιακά στάδια ανάπτυξης

Ο τρόπος εκμάθησης της «Μουσικής»

- Μέχρι τα 2 έτη το παιδί ακούει και εξερευνά τον κόσμο: συνδυάζει αντικείμενα, αισθήσεις και χειρονομίες με τις λέξεις που αντιστοιχούν
- Από τα 2 μέχρι τα 6 έτη, το παιδί μαθαίνει να μιλάει: επαναλαμβάνει λέξεις, φράσεις και συνδυάζει τους ήχους της μουσικής λαμβανόμενης γλώσσας για να μπορέσει να τους ιδιοποιηθεί και να τους εκφράσει με το δικό του τρόπο.
- Από τα 6 έτη, το παιδί μαθαίνει να διαβάζει και να γράφει, αναγνωρίζει δηλαδή τα σύμβολα που εκπροσωπούν τις λέξεις τις οποίες χρησιμοποιεί μέχρι τα 6 του χρόνια και αντιλαμβάνεται σταδιακά τους γραμματικούς κανόνες, τις αναλύσεις και τις εκθέσεις ιδεών.

Ηλικιακά στάδια ανάπτυξης

Η διαμόρφωση και η ανάπτυξη της μουσικής «γλώσσας» ακολουθεί την ίδια εξέλιξη σε οποιοδήποτε ηλικιακό στάδιο.

Ο μαθητής μουσικής μαθαίνει πρώτα

- να οικειοποιείται τα ηχητικά φαινόμενα
- να τα διαφοροποιεί
- να τα απομονώνει
- να τα αναπαραγάγει
- και να τα χρησιμοποιεί καταγράφοντας ή ερμηνεύοντας τα.

Η καταγραφή ηχητικών ερεθισμάτων θα έπρεπε να αποτελεί την ολοκλήρωση μιας *αισθητηριακής* δουλειάς αφού τα μουσικά σύμβολα παραμένουν «νεκρά γράμματα».

Η εξοικείωση της ένωσης των **αισθήσεων** και των **μουσικών συμβόλων** γίνεται σταδιακά.

Δημιουργία καθοδηγούμενων αντιδράσεων υφίστανται μετά από συνεχείς επαναλήψεις των συνδυασμών αναγνώρισης και καταγραφής συμβόλων σε άρτια σχέση με τις ψυχοκινητικές αισθήσεις. Καλλιεργούμε την εσωτερική ακοή.

Εσωτερική ακοή

Εσωτερική ακοή, σημαίνει:

- να σκεπτόμαστε 'μέσα' στη μουσική (Scaife, 2011).
- να ακούμε μουσική όταν έχει σταματήσει (αναπαραγωγή) ή όταν δεν έχει ακουστεί ποτέ (το συγκεκριμένο μουσικό απόσπασμα).

Ο εγκέφαλος δίνει νόημα και κατανοεί τους μουσικούς ήχους, αποκρυπτογραφώντας και αναλύοντας αυτό που ακούει. («Ακουστικότητα» Edwin Gordon 2008).

Εσωτερική ακοή

Η εξάσκηση της **εσωτερικής ακοής** έγκειται σε δύο επίπεδα έρευνας (Elise Reitan, 2009)

- Μουσική εκπαίδευση (ανάγνωση παρτιτούρας και *prima vista*)
- Ψυχολογία της μουσικής (σχετικό ή απόλυτο αυτί, μουσική μνήμη)

Prima Vista

Η πρώτη ανάγνωση ή prima vista (Karpinski, 2000) βοηθάει στην ανάπτυξη της νοητικής απεικόνισης των μουσικών συμβόλων σε παρτιτούρα. Αποτελεί τη δεξιότητα πρώτης ανάγνωσης.

Στόχοι της «Ανάπτυξης Ακουστικών Ικανοτήτων»

Στόχοι:

- Μαθαίνουμε να ακούμε με το **μυαλό**. Ν' αναλύουμε αυτό που ακούμε. (Klonoski, 1998)
- Οι μουσικοί ήχοι ν' αποκτούν νόημα και να μετατρέπονται σε **συνειδητή συγκέντρωση**. (Scaife, 2011)
- Η **Θεωρία** και η **Πράξη** της ακουστικής ικανότητας είναι οι 2 όψεις του ίδιου νομίσματος (Telesco, 1991)

Ύλη του μαθήματος

Οι ασκήσεις ανάπτυξης ακουστικής ικανότητας περιλαμβάνουν:

- Αναγνώριση γενικών χαρακτηριστικών όπως: τονικότητα, ηχόχρωμα, δυναμικές, ταχύτητα.
- Μελέτη και εκτέλεση έργου: περιλαμβάνουν μηχανισμούς όπως τεχνικές φωνητικής ικανότητας, αποκρυπτογράφηση σημειογραφίας (solfège), τονικότητα, σταθερό tempo.
- Μεμονωμένες ικανότητες, όπως: αναγνώριση και τραγούδι διαστημάτων, συνδέσεις συγχορδιών και αναστροφών τους, υπαγόρευση και εκτέλεση μελωδικορυθμικών σχημάτων (dictée) ως πρώτη ανάγνωση (prima vista) και φόρμα κομματιού.

Μουσικές Ικανότητες

Σημαντικές ικανότητες που αναπτύσσονται και κατακτούνται είναι:

- Μουσική ανάγνωση (Αναγνώριση νοτών και ρυθμικών αξιών μεμονωμένα ή σε μοτίβο)
- Τραγούδι / Μελωδία (μελωδικορυθμικών σχημάτων, Μονόφωνη μελωδία, Φωνονυμικές Χειρονομίες (Χειρονομική του J. Curwen κ Μέθοδος Zoltán Kodály)
- Ρυθμός (Χτύπημα ρυθμικών ασκήσεων και εφαρμογή ρυθμικών συλλαβών)
- Μνήμη
- Εσωτερική ακοή
- Κούρδισμα
- Κατανόηση δομής και φόρμας μουσικών έργων (πχ. Αναγνώριση φωνών σε Τετράφωνη αρμονία)

Προβληματική: Ερωτήσεις Υπόθεση

---

*Γιατί ο μεγαλύτερος αριθμός
μαθητών μετά από πολλές χρονιές
μαθημάτων solfège και dictée δεν
μπορεί να 'ακούσει' μια απλή
μελωδική γραμμή χωρίς τη συνοδεία
ενός μουσικού οργάνου;*

---

*Γιατί οι περισσότεροι μαθητές
μπορούν άρτια ν' αναπαράγουν
φωνητικά μια δοσμένη μελωδική
γραμμή αλλά τη στιγμή που πρέπει
να την αποκωδικοποιήσουν στο χαρτί
την καταγράφουν χωρίς να
αντιλαμβάνονται τις νότες της;*

---

*Γιατί ένα άλλο ποσοστό μαθητών
τραγουδούν τονικά λάθος αλλά
χρησιμοποιούν τα σωστά ονόματα
των νοτών της δοσμένης μελωδικής
γραμμής;*

Υποθέτουμε λοιπόν ότι η ένωση/ ο συνδυασμός ανάμεσα στην κατανόηση των συμβόλων και των ψυχοκινητικών αισθήσεων έχει πραγματοποιηθεί :

- με λαθεμένο τρόπο
- με γρήγορο τρόπο
- με θεωρητικό τρόπο

Οι ασκήσεις ανάγνωσης των νοτών *solfège* θα έπρεπε να μας οδηγούν σε συγκεκριμένες συνδυαστικές εγκεφαλικές αναπαραστάσεις/ αντιδράσεις/ σκέψεις δηλαδή

Εικόνα

Μουσική σημειογραφία

Λέξη

Όνομα νότας

Αίσθηση

Ήχος νότας

Πχ. Βλέπω στο πεντάγραμμο τις νότες Fa-lab, αναγνωρίζω ότι είναι ένα διάστημα 3^{ης} μικρής (μετρώντας τόνους και ημιτόνια) αλλά δεν έχει μεγάλη σημασία εάν ο μαθητής δεν αντιλαμβάνεται τον ηχητικό ακουστικό χώρο που εκπροσωπεί μια 3^η μικρή.

Συμπερασματικά

- Η ευαισθητοποίηση των ηχητικών φαινομένων οφείλει να είναι η αρχή και ο στόχος της μουσικής εκπαιδευτικής διαδικασίας
- Η μουσική σημειογραφία – τα μουσικά σύμβολα δεν είναι παρά μόνο ο ενδιάμεσος κρίκος που δημιουργεί το πλαίσιο των αισθήσεων οι οποίες θα επιτρέψουν την πλήρη κατανόηση μιας δοσμένης μελωδικής γραμμής.

Διαβάζω σημαίνει **Ακούω**, άρα **Νιώθω**
(Κατανοώ τη Μουσική)

Η εκπαιδευτική διαδικασία όσον αφορά την εκμάθηση της μουσικής σε οποιαδήποτε ηλικία είναι η εξής:

1^ο στάδιο: ακρόαση, παθητικό στάδιο, ανακάλυψη των εμπλεκόμενων αισθήσεων

2^ο στάδιο: μιμητικός αυτοσχεδιασμός, ενεργητικό στάδιο, προσωπική προσέγγιση του γνωστικού αντικειμένου

3^ο στάδιο: ανάγνωση, διαβαθμισμένο συνδυασμό των μουσικών συμβόλων και των εμπλεκόμενων αισθήσεων / εγκεφαλικών αναπαραστάσεων.

Σχετική ή Απόλυτη Ακοή

Η μουσική εκπαίδευση είναι βασισμένη στην αρχή του «απόλυτου αυτιού», δηλαδή στην ικανότητα να συνδυάζει ο μαθητής αμέσως τον ήχο με το όνομα της νότας που εκπροσωπεί.

Το «απόλυτο αυτί» είναι ένα ταλέντο, ένα «δώρο», που στις περισσότερες περιπτώσεις έχει καλλιεργηθεί από την πολύ μικρή ηλικία.

Γι' αυτό το λόγο οι μουσικές σπουδές υπάρχει πιθανότητα να φαίνονται αδιέξοδες στους μαθητές που

- δεν έχουν «απόλυτο αυτί»
- δεν μπορούν να κατανοήσουν εις βάθος την εκμάθηση ενός οργάνου
- λόγω ηλικίας, δεν καταφέρνουν να ολοκληρώσουν τις μουσικές σπουδές.

---

*Αλλά, είναι απαραίτητο το «απόλυτο
αυτί»;*

Σύμφωνα με τους Ernest Dupré et Marcel Nathan, δεν πρέπει να εκλαμβάνουμε το «απόλυτο αυτί», τον αυτόματο και αλάνθαστο διαχωρισμό δηλαδή διαφορετικών οξυτήτων σαν δείκτη μιας μουσικής ιδιοσυγκρασίας γιατί μπορεί

- να ενυπάρχει σε ανθρώπους που δεν είναι μουσικοί και
- να λείπει από σημαντικούς μουσικούς.

Το «απόλυτο αυτί» ή αλλιώς η άμεση αναγνώριση του ήχου που ακούγεται, δεν αποδεικνύεται πάντα σαν δεξιότητα:

- Υπάρχει σπάνια στους αρχάριους.
- Σίγουρα δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη ενός καλού ή πολύ καλού μουσικού.

Η «σχετική ακοή» είναι ισοδύναμη με την έννοια και την κατανόηση των διαστημάτων. Αποτελεί κριτήριο για τη **μουσικότητα** των μαθητών μας.

Η εκπαίδευση των «σχετικών αυτιών» είναι ο στόχος της παρούσας μελέτης. Στόχος λοιπόν είναι η ανάλυση της διαδοχής πρώτα, απομονωμένων ήχων και έπειτα, ο συνδυασμός τους.

Η μελέτη του κάθε διαστήματος εκπροσωπείται από 4 επίπεδα ασκήσεων:

- Α. Αισθητηριακή επίγνωση των διαστημάτων
- Β. Αναπαράσταση των διαστημάτων
- Γ. Συστηματικές ασκήσεις σε δεδομένα διαγράμματα και αυτοσχεδιασμός
- Δ. Αναγνώσεις

Α. Αισθητηριακή επίγνωση των διαστημάτων:

Ο στόχος είναι να επικεντρώσουμε, να απομονώσουμε και να προσδιορίσουμε τη μοναδική αίσθηση του κάθε διαστήματος.

- Τραγουδάμε τα παρακάτω γνωστά μελωδικά σχήματα, πρώτα, με νότες και, έπειτα, με ένα φωνήεν.
- Προσδιορίζουμε / οριοθετούμε την αίσθηση της απόστασης με οποιοδήποτε τρόπο, χρώματα, συναισθήματα, φωνητικά-τραγούδι, ψυχοσυναισθηματικές καταστάσεις.
- Αυτοσχεδιασμός

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 4 (Παράδειγμα 1°)

SECONDE MAJEURE

– seconde majeure ascendante

The image shows two staves of musical notation. The top staff is in 2/4 time and features a melody of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. A box highlights the interval between G4 and A4. The bottom staff is in 3/4 time and features a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. A box highlights the interval between G4 and A4. Both staves end with 'etc.'.

J'ai du bon ta - bac dans ma ta - ba - tiè - re,

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 5 (Παράδειγμα 2°)

– seconde majeure descendante

5

– chanson folklorique russe

Ka - lin - ka, Ka - lin - ka, Ka - lin - ka ma - ia. etc.

– air de Papageno, Acte I extr. de "Die Zauberflöte" W. A. MOZART

Der Vo - gel - fän - ger bin ich ja. etc.

– exemple personnel

SECONDE MINEURE

– seconde mineure ascendante

– "Wohin", extr. de "Die schöne Müllerin" F. SCHUBERT

Ich hört' ein Bächlein rau - schen Wohl aus dem Fel - sen - quell. etc.

– Concerto pour violon L. van BEETHOVEN

– exemple personnel

Ακούω, τραγουδάω, αναγνωρίζω
όλα τα είδη 2ας μικρής και μεγάλης,
ανιούσας και κατιούσας.

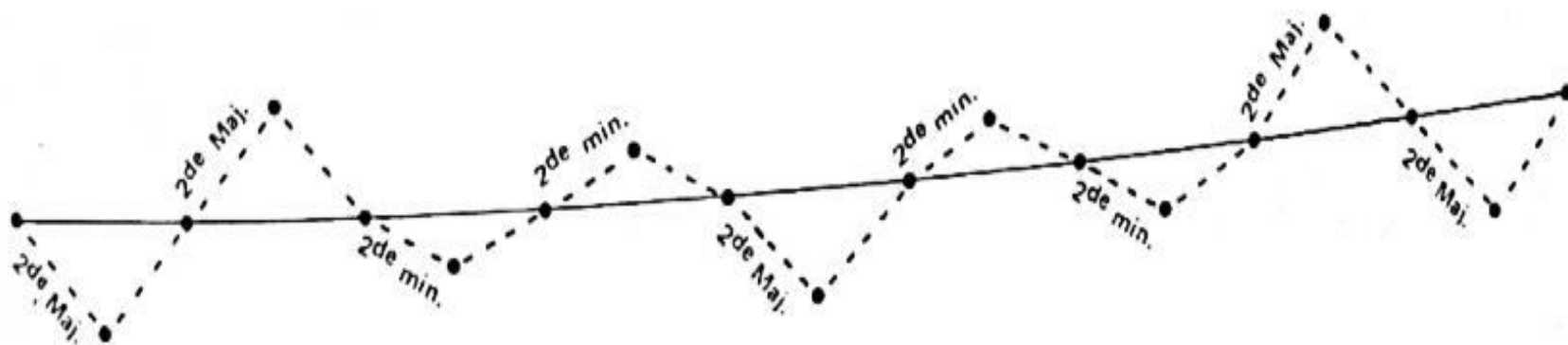
Επιμένουμε περισσότερο στα
κατιόντα διαστήματα τα οποία είναι
πιο δύσκολο να κατανοήσουν και
αναγνωρίσουν.

Το παρακάτω γράφημα μας επιτρέπει να ανακεφαλαιώσουμε τις μελετημένες αισθήσεις των 4 διαφορετικών διαστημάτων της 2_{ας}.

➤ Το ζητούμενο είναι να τραγουδήσουμε τα παρακάτω διαφορετικά διαστήματα 2_{ας} σε κανονικό tempo. Ξεκινάμε με αργό tempo αυξάνοντας σταδιακά την ταχύτητα ενώ κάθε φορά με διαφορετική τονικότητα.

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 5 (Παράδειγμα 4°)

B. Αναπαράσταση των διαστημάτων

Η **αίσθηση της απόστασης** ενός διαστήματος είναι οριοθετημένη και μόνο από τη θέση του στο πεντάγραμμο. Μαθαίνουμε λοιπόν να αναγνωρίζουμε τα σύμβολα και τις λέξεις που τα εκπροσωπούν.

Δημιουργούμε ένα αντανακλαστικό συσχέτισης ανάμεσα σ' αυτά τα τρία στοιχεία.

1) ΕΙΚΟΝΑ: Γραφική αναπαράσταση

«Βλέπουμε» κατευθείαν το διάστημα στο πεντάγραμμο οριοθετώντας αμέσως την απόσταση χωρίς να χρειαστεί να μετρήσουμε ανεξάρτητα σε ποιο κλειδί είναι γραμμένο. Μας ενδιαφέρει μόνο ο αριθμός του διαστήματος.

2) ΛΕΞΕΙΣ: Επιλογή νοτών και επιλεγμένων αλλοιώσεων

Η εικόνα του διαστήματος στο πεντάγραμμο προσδιορίζει τη φύση αλλά όχι το είδος. Απαραίτητα λοιπόν να χρησιμοποιήσουμε τις αλλοιώσεις.

Δημιουργούνται 3 ειδών διαστημάτων με:

- Φυσική Νότα έναρξης
- Νότα έναρξης με δίσση
- Νότα έναρξης με ύφεση

Συνεχίζουμε την εξάσκηση μέχρι τον απόλυτο αυτοματισμό:

Ακούω, τραγουδάω, αναγνωρίζω.

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 6 (Παράδειγμα 5°)

SECONDES MAJEURES

La seconde majeure se compose de : 1 TON.

- Travail sur les secondes majeures dont la première note est naturelle :

Vérifier vos connaissances :

- Travail sur les secondes majeures dont la première note est diésée :

Vérifier vos connaissances :

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 7 (Παράδειγμα 7°)

SECONDES MINEURES

La seconde mineure se compose de : UN DEMI-TON DIATONIQUE.

- Travail sur les secondes mineures dont la première note est naturelle :

Γ. Συστηματικές ασκήσεις σε δεδομένα διαγράμματα και αυτοσχεδιασμός

Οι ασκήσεις επιπέδου Α (αισθητηριακή γνώση) και Β (οπτικό και ακουστικό αντανakλαστικό/εξοικείωση) επιπέδου είχαν ως στόχο να διαμορφώσουν ένα καινούργιο στοιχείο του μουσικού λεξιλογίου.

Οι ασκήσεις του επιπέδου Γ έχουν ως επιδίωξη να ενσωματώσουν σταδιακά αυτό το στοιχείο σε γνωστά μελωδικά σχήματα, δηλαδή μάθαμε μια «λέξη» και τώρα θα φτιάξουμε μια «φράση».

Συστηματικές ασκήσεις με συγκεκριμένο μελωδικό σχήμα

Στόχος πλέον των ασκήσεων επιπέδου Γ είναι ο μαθητής να τις ολοκληρώσει και να τις μεταφέρει σε διαφορετικές κλίμακες.

Αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία στην οποία ο μαθητής συμμετέχει εμπλέκοντας την φαντασία του και την προσωπική σκέψη και εμπειρίες του.

Αυτές οι ασκήσεις πραγματοποιούνται με τρεις διαφορετικούς τρόπους:

- Τραγουδώντας (vocalises) χωρίς να δίνουν προσοχή στα ονόματα των νοτών στη ανάλογη μουσική έκταση
- Γράφοντας τα ονόματα των νοτών και των αλλοιώσεων χωρίς να ξεχνάμε τις είδη αποκτώμενες γνώσεις από τις ασκήσεις επιπέδου A (αισθητηριακή γνώση) και B (οπτικό και ακουστικό αντανακλαστικό /εξοικείωση).
- Εσωτερική ακοή (νοερά)

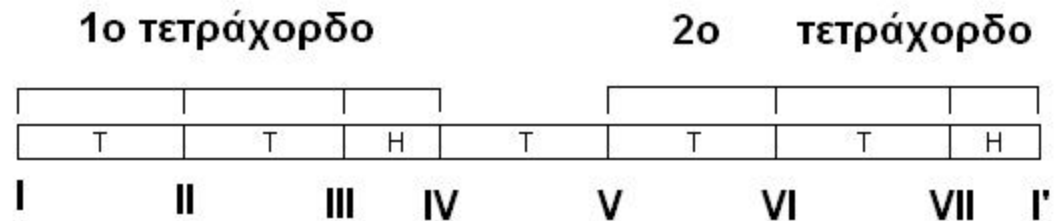
Ενσωματώνουμε λοιπόν όλες τις προηγούμενες ακουστικές ασκήσεις και εμπειρίες σε κάθε είδος κλίμακας / τρόπου που μπορεί κάποιος να συναντήσει στη μουσική βιβλιογραφία.

- Μείζονες και ελάσσονες κλίμακες

Η δομή μιας Μείζονος κλίμακας

Συνολικά, για να κατασκευαστεί μία Μείζων κλίμακα ή αλλιώς, **για να είναι μία κλίμακα Μείζων**, θα πρέπει οι αποστάσεις μεταξύ των 8 ήχων της, να προχωρούν κατά:

- **2 Τόνους,**
- **1 Ημιτόνιο,**
- **3 Τόνους,**
- **1 Ημιτόνιο**

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

Ανιούσες Κατιούσες

Κλίμακα του Σολ

Κλίμακα του Ρε

Κλίμακα του Λα

Κλίμακα του Μι

Κλίμακα του Σι

Κλίμακα του Φα

Κλίμακα του Ντο

Μνημονικός κανόνας

5

The image displays seven musical staves, each representing a major scale and its alterations. The scales are: Sol (F#), Re (F#, C#), La (F#, C#, G#), Mi (F#, C#, G#, D#), Si (F#, C#, G#, D#, E#), Fa (F#, C#, G#, D#, E#, A#), and Do (F#, C#, G#, D#, E#, A#, B#). Each staff is divided into two sections: 'Ανιούσες' (Ascending) and 'Κατιούσες' (Descending). The notes are represented by circles on a five-line staff. The key signature for each scale is indicated by the number of sharps on the left. At the bottom, the text 'Μνημονικός κανόνας' (Mnemonic rule) is written, followed by the number '5' in the bottom right corner.

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

The image displays seven musical staves, each representing a major scale. The scales are labeled on the left as follows:

- ΦΑ (F major): Treble clef, one flat (Bb). The scale is shown with a melodic line starting on F4 and ending on F5, with a fermata over the final note.
- ΣΙb (G major): Treble clef, two flats (Bb, Eb). The scale is shown with a melodic line starting on G4 and ending on G5.
- ΜΙb (D major): Treble clef, two flats (Bb, Eb). The scale is shown with a melodic line starting on D4 and ending on D5.
- ΛΑb (E major): Treble clef, three flats (Bb, Eb, Ab). The scale is shown with a melodic line starting on E4 and ending on E5.
- ΡΕb (F major): Treble clef, three flats (Bb, Eb, Ab). The scale is shown with a melodic line starting on F4 and ending on F5.
- ΣΟΛb (C major): Treble clef, three flats (Bb, Eb, Ab). The scale is shown with a melodic line starting on C4 and ending on C5.
- ΝΤΟb (D major): Treble clef, three flats (Bb, Eb, Ab). The scale is shown with a melodic line starting on D4 and ending on D5.

Η δομή μιας Ελάσσονος ή Μινόρε κλίμακας

Έτσι, για να κατασκευαστεί μία Ελάσσων κλίμακα ή αντίστροφα, για να είναι μία κλίμακα Ελάσσων θα πρέπει οι αποστάσεις μεταξύ των 8 ήχων της να προχωρούν κατά:

- **1 Τόνο, 1 Ημιτόνιο, 2 Τόνους, 1 Ημιτόνιο, 1 τριημιτόνιο, 1 ημιτόνιο**

Τ	Η	Τ	Τ	Η	3Η	Η	
<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VII</i>	<i>I'</i>

Ελάσσονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

Η φυσική αρμονική λα ελάσσων, η ανιούσα μελωδική και η κατιούσα μελωδική

λα

αρμονική   ανιούσα μελωδική   κατιούσα μελωδική

μι

σι

φα #

ντο #

σολ #

ρε #

λα #

Τρόπους: Διατονικές κλίμακες που σχηματίζονται στις βαθμίδες της μείζονας κλίμακας.

- Κάθε βαθμίδα αποτελεί διαφορετική τονική αφετηρία. Προκύπτουν συνεπώς 7 διαφορετικοί τρόποι.

Τρόποι

Η Γρηγοριανή μουσική αποτελείται
από 8 τρόπους / κλίμακες.

*(Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική αναφορά: Chailley
Jacques, Traité historique d'analyse musicale, chap. XX,
éditions Leduc)*

Τραγουδήστε τις παρακάτω κλίμακες
στον τρόπο RE.

Γιατί;

«Με βάση τους νόμους της κλίμακας
συνθέτουμε μουσική».

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 8 (Παράδειγμα 9°)

13

Mode de LA   Mode de SOL   Mode de MI

Mode de DO   Mode de FA   Mode de RÉ

Les gammes suivantes sont en ton de MI. Trouver dans quels modes elles sont écrites, puis chanter.

14

-
- Πεντατονικές κλίμακες (αποτελούνται από πέντε φθόγγους και έχουμε δύο είδη τη μείζονα και την ελάσσονα πεντατονική) (διαφ. 94)
  - Χρωματικές κλίμακες (Ο Χρωματικός τρόπος αποτελείται από 12 χρωματικές κλίμακες)

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 9 (Παράδειγμα 11^ο)

MODES A TRANSPOSITION LIMITEE D'OLIVIER MESSIAEN :
(voir "Technique de mon langage musical" par Olivier Messiaen, Editions Leduc).

1er Mode : gamme par tons : (la gamme par tons ne comportant que 6 sons, rend obligatoire l'utilisation de la tierce diminuée, ici enharmonie de la seconde majeure).

17

tierce diminuée

tierce diminuée etc.

2ème Mode

18

1/2 ton 1 ton 1/2 ton 1 ton 1/2 ton 1 ton 1/2 t. 1 t.

etc.

etc.

3ème Mode

19

1 t. 1/2 1/2

1 ton 1/2 t. 1/2 t. 1 ton 1/2 t. 1/2 t.

etc.

etc.

etc.

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 10 (Παράδειγμα 12°)

The image displays a page of musical exercises from a book. It features four numbered exercises (20, 21, 22, 23) on a single page, each consisting of a musical staff with notes and interval markings. Exercise 20 is labeled 'descente chromatique' and includes the interval sequence '1 ton 1 t. 1 t.'. Exercise 21 is labeled 'montée chromatique' and includes '1 ton 1 t. 1 t.'. Exercise 22 includes '1/2 t. 1 t.' and '1/2 t. 1/2 t.'. Exercise 23 includes '1/2 ton 1 t. 1/2 t.' and '1/2 t.'. The word 'etc.' is used to indicate that the exercises continue beyond what is shown on the page.

Αυτοσχεδιασμός

Ο μαθητής έχοντας κατακτήσει τις ασκήσεις με προκαθορισμένα μελωδικά στοιχεία, μπορεί τώρα να τα χρησιμοποιήσει σύμφωνα με τις δικές του επιλογές και επιθυμίες.

- Προσωπικές ασκήσεις
- Συλλογικές ασκήσεις

Διαδικασία:

- Ένας μαθητής τραγουδάει τρία διαστήματα, ο επόμενος ξανατραγουδάει τα διαστήματα που ακούστηκαν και προσθέτει άλλα τρία, ο μεθεπόμενος μαθητής επαναλαμβάνει τα έξι διαστήματα που ακούστηκαν και προσθέτει άλλα τρία κτλ.
- Ένας μαθητής τραγουδάει μια διαδοχή διαστημάτων που έχουν δουλευτεί και οι υπόλοιποι μαθητές τα σημειώνουν.

Δ. Αναγνώσεις (solfège)

Αυτή είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας. Όταν κάποιος έχει αφομοιώσει και κατανοήσει τα τρία προηγούμενα επίπεδα ασκήσεων, το τραγούδι διαφόρων μελωδικών γραμμών δεν θα δημιουργήσει μεγάλες δυσκολίες.

Διαδικασία πραγματοποίησης μελωδικών ασκήσεων:

- Ελεύθερο tempo

Δίνουμε όσο χρόνο χρειαστεί για να μπορέσει ο μαθητής να κατανοήσει νοερά – εσωτερική ακοή

- Υποχρεωτικό tempo

Ο μαθητής οφείλει γρήγορα να πειθαρχήσει την ακοή και την εσωτερική του μουσική αντίληψη. Τις διαφορετικές ρυθμικές αξίες θα τις εισάγουμε σταδιακά. Το tempo θα μεταβάλλεται σιγά σιγά όλο και πιο γρήγορα.

Οι μελωδικές γραμμές είτε με ελεύθερο είτε με υποχρεωτικό tempo ερμηνεύονται, πρώτα, νοερά με εσωτερική ακοή, κι έπειτα, με ένα φωνήεν ή συλλαβή.

ΑΚΟΥΩ ΠΡΙΝ ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΩ

-
- Δεν τραγουδάμε στην τύχη.
  - Προσπαθούμε να τραγουδήσουμε το κάθε μελωδικό απόσπασμα νοερά ή κατά το ήμισυ νοερά δηλαδή τραγουδάμε μία νότα στις δύο κι έπειτα μία στις τέσσερις και ούτω καθεξής...

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 11 (Παράδειγμα 13°)

b) en audition intérieure.

L'écoute intérieure doit être le principe fondamental de toute la formation musicale.

Ne jamais admettre que l'élève chante au hasard, puis corrige le son émis. Il faut lui apprendre à toujours "ENTENDRE AVANT DE CHANTER". Pour cela, multiplier les exercices muets ou semi-muets (chanter par exemple une note sur quatre).

The image shows a musical score for exercise 13, consisting of seven staves of music. The staves are numbered 24 through 28. The music is written in treble clef and features a variety of intervals and accidentals, including sharps, flats, and naturals. The notation includes eighth and sixteenth notes, as well as rests and accidentals. The exercise is designed to be performed silently or semi-silently, focusing on internal hearing and interval recognition.

Οι τελευταίες προτεινόμενες ασκήσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν από ένα άτομο το οποίο θα τραγουδάει το ένα μουσικό μοτίβο και θα παίζει στο πιάνο το επόμενο (ερώτηση - απάντηση) ή σε συνεργασία δύο μαθητές (μουσικός διάλογος – *prima vista*).

Arbaretaz Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles» σελ. 12 (Παράδειγμα 14°)

Les exercices suivants doivent être exécutés par la même personne : une voix chantée, l'autre voix jouée.
Ces exercices cherchent à habituer les instrumentistes aussi bien que les chanteurs à entendre leur partie par rapport à une autre partie, à obtenir une dissociation de lecture et d'oreille.

Ces exercices peuvent ensuite être exécutés à deux voix.

Andante

34

Η τελευταία άσκηση πραγματοποιείται είτε με δύο μαθητές όπου τραγουδούν ο καθένας από μία φωνή είτε με ένα μαθητή, ο οποίος παίζει σε κάποιο όργανο τη μία φωνή και τραγουδάει την άλλη.

Εξασκούνται λοιπόν τόσο οι τραγουδιστές όσο και οι υπόλοιποι μουσικοί (όργανα) ακούγοντας νοερά το μέρος τους πριν το παίξουν ενώ παράλληλα ακούν και κάποια άλλη μελωδία .

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Προτεινόμενοι Βιβλιογραφία και Σύνδεσμοι

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ALBARETAZ Marie – Claude, «Lire la musique par la connaissance des intervalles», éditions Chappell, 1999, p. 42. , Vol. 1 και 2, (Πίνακες από 1 έως 14).
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Κ. Φιλοκτήτης, «Θεωρία της μουσικής», Εκδ. Γαϊτάνου, 1992.
- ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτρης, «Μεθοδολογία για τη θεωρία της μουσικής», Εκδ. Βιβλιοπανόραμα.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ Μανόλης, «Μουσική Μορφολογία- Τα παιδαγωγικά της μουσικής», τ.α' Εκδ. Γαϊτάνου.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ Μανόλης, «Τα θεωρητικά της μουσικής (α τεύχος)», Εκδ. Γαϊτάνου, 1991.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ Θεόδωρος, "Εισαγωγή στη φιλολογία της μουσικής", εκδ. Παν/μίου Ιωαννίνων.
- ΜΑΥΡΑΓΑΝΗΣ Διαμαντής, "Μουσική Ανθοδέσμη", εκδ. 1968.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ Διαμαντής, "Η κλασική θεωρία της μουσικής", εκδ. Φ. Νάκα, 2001.
- ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Διονύσης, "Μέθοδος βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής", εκδ. 1995.
- ΜΑΡΓΑΖΙΩΤΗΣ Ιωάννης, "Θεωρητικόν Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής", εκδ. μουσικού οίκου Χαριλ. Στασινού, 1960.
- BONNEEL Stéphan. 1. Des troubles de la perception musicale : étude médico-psychique. In: *Vibrations*, N. 6, 1988. Apprendre la musique, sous la direction de Antoine Hennion, pp. 15-28.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- TOMATIS Alfred, L'oreille et le langage, éditions du Seuil, Paris, 1991.
- ESCAL Françoise, Espaces sociaux - espaces musicaux, éditions Payot, Paris, 1979.
- SACKS Olivier, Musicophilia, éditions du Seuil, Paris, 2009.
- CHEVALIER Bernard, Le cerveau de Mozart, éditions Odile Jacob, Paris, 2006.
- WILLEMS Edgar, L'oreille musicale, éditions PRO MUSICA, Fribourg, 1985.
- SZENDY Peter, Ecoute - une histoire de nos oreilles, Les éditions de Minuit, Paris 2001.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- SLOBODA A. John, L'esprit musicien – la psychologie cognitive de la pensée, éditions Pierre Mardaga, Liège- Bruxelles, 1985.
- HARNONCOURT Nikolaus, Le discours musical, éditions Gallimard, 1984.
- CHOUARD Claude-Henry, l'oreille musicienne, éditions Gallimard.
- CHAILLEY Jacques, Traité historique d'analyse musicale, chap. XX, éditions Leduc.
- MESSIAEN Olivier, Technique de mon langage musical, éditions Leduc.
- DUPRE Ernest & NATHAN Marcel, Le Langage Musical : Étude Médico-Psychologique, éditions Alcan, Paris, 1911.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Gordon E. E., (2008-2015). *Audiation*. Ανακτήθηκε στις 26/6/2015, από την ιστοσελίδα: <http://giml.org/mlt/audiation/>
- Karpinski G. S. (2000α). *Aural Skills Acquisition. The Development of Listening, Reading, and Performing Skills in College-level Musicians*. Oxford: Εκδόσεις Oxford University Press.
- Karpinski G. S. (2000β). Lessons from the Past: Music Theory Pedagogy and the Future .*Music Theory Online, Volume Six, Number Three*.
- Klonoski E. (1998). Teaching Pitch Internalization Processes. *Journal of Music Theory Pedagogy, Volume Twelve*, σελ. 81-83.
- Reitan I. E. (2009). Students' Attitudes to Aural Training in an Academy of Music, *Nordic Research in Music Education, Yearbook Volume II*, σελ. 207-220.
- Scaife N. (2011). *The purpose of Aural Training*. Ανακτήθηκε στις: 28/6/2015 από την ιστοσελίδα: <http://gb.abrsm.org/es/exam-support/exam-support-articles/article/the-art-of-audiation/185/>

Χρήση Συνδέσμων

- http://music-theory.gr/index.php?id=dimitris_pirgiotis_music_theory_and_practice_8 (Ανακτήθηκε το Μάιο 2020)
- <http://www.musicheaven.gr/html/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=46> (Ανακτήθηκε το Μάιο 2020)
- http://music-theory.gr/index.php?id=dimitris_pirgiotis_music_theory_and_practice_10 Κλίμακες Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής (Σελ. 174 έως 176) (Ανακτήθηκε τον Απρίλιο 2022)
- http://music-theory.gr/index.php?id=dimitris_pirgiotis_music_theory_and_practice_8 Αρμονία Πυργιώτης (Ανακτήθηκε τον Απρίλιο 2022)
- <https://www.studocu.com/gr/document/aristoteleio-panepisthmio-oessalonikhs/eisagwgh-stis-meodoys-didaskalias-ths-moysikhs/meodos-kodaly/2328945> Μέθοδος Zoltán Kodály (Ανακτήθηκε τον Ιανουάριο 2023)